

TEXNOLOGIYA O'QITISH METODIKASI FANI ORQALI BOSHLANG'ICH SINFINI MEHNATGA YO'NALTIRISH

O'ralova Barno Dilmurod qizi
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
talabasi

Annotatsiya. Texnologiya o'qitish metodikasi fani boshlang'ich sinflarda o'quvchilarga texnologiya fanini o'rgatishda qo'llaniladigan metodlarni va usullarni o'rgatadi. Bu fanning maqsadi – o'quvchilarga texnologiya sohasida zarur bilimlarni, ko'nikmalarni va qobiliyatlarni rivojlantirish, shuningdek, ularda mehnatni tashkil qilish va mehnatga yo'naltirishga yordam berishdir.

Kalit so'zlar: Texnologiya o'qitish metodikasi, boshlang'ich sinf, mehnat, qobiliyat, rivojlantirish, qo'l mehnati

Kirish. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni mehnatga tayyorlash ularning qiziqishlari moyilliklar va imkoniyatlar asoslangan qo'l mehnati hisoblanadi. Boshlang'ich sinflarda qo'l mehnatiga o'rgatishning tashkil qilish shakllaridan yana biri tabiat quchog'idagi mehnat turlari hisoblanadi. Bolalarning tabiat quchog'idagi mehnati jismoniy rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi, Harakatni takomillashtiradi. Boshlang'ich sinflarda qo'l mehnatiga o'rgatishning tabiat quchog'ida mehnat turi 2 xil yo'l bilan amalga oshiriladi.

1. Sinfda bajariladigan ishlar.
2. Sinfdan tashqari, ya'ni sinflar uchun ajratilgan yer maydoncha uchastkasi ajratilgan hududlarda ishlash.

Texnologiya fani mashg'ulotlarning eng muhim vazifalardan biri sifatida bolalarni mehnatga nisbatan muhabbat ruhida tarbiyalash, ularni mehnatsevar, intizomli har bir ishda ham o'z burchi va mas'uliyatini sezadigan jamoaviy ishlarni qo'llab-quvvatlaydigan qilib tarbiyalash hisoblanadi. Texnologiya darslarida bolalarga ish joyini ozoda saqlab, asboblarni avaylab, ehtiyotlab ishlatish va ularni shunga odatlantiradi. O'quvchilarga darsda qanday qilib ishlatishlarni ham o'rgatiladi. Boshlang'ich sinfini mehnatga yo'naltirishda, Texnologiya o'qitish metodikasining roli. Texnologiya o'qitish metodikasi orqali o'quvchilarga oddiy hunar va amaliy ko'nikmalarni o'rgatish mumkin. Masalan, o'quvchilar matolarni kesish, tikish, yog'och ishlov berish, oddiy mexanik qurilmalarni yaratish kabi amaliy ko'nikmalarni egallaydi. Maktab ta'limning hozirgi bosqichida o'quvchilarni mehnatga tayyorlash o'sib kelayotgan avlodning ta'lim va tarbiyasidagi eng zarur

masalalardan biri. Qo'l mehnatiga o'rgatishda boshqa fanlarni o'rgatishdagidek bo'lgandik, o'qitishning xilma-xil usullarini qo'llab, ular yordamida o'quvchilarning bilim malaka va ko'nikmalarni egallab olishga bilish qobiliyatlarini rivojlanishiga erishiladi. Texnologiya ta'limdagi ish turlari o'quvchilarini mustaqil fikrlashga, har bir ishga ijodiy yondashishga o'rgatadi. Har bir amaliy mashg'ulotimizning izchiligida va ketma – ketligiga alohida e'tibor qaratishimiz lozim. O'quvchilarning Texnologiya darslarida olgan bilimlari kelajakda ulardan yetuk mutaxassislar, ixtirochilar bo'lib yetishishdan as qotadi. Amaliy darslarda berilayotgan manbalar o'quvchilarning yosh – psixologik xususiyatlariga mos kelishi kerak. Aks holda o'quvchilarni haddan ortiq ma'lumotlar bilan charchatib qo'yishimiz mumkin. Buning natijasida o'quvchilarda darsga bo'lgan qizqish yo'qolib, dars samaradorligini pasayadi.

Tadqiqot metodologiyasi va tahlil natijalari. Zamonaviy kasblar. Insonlar uchun qancha ko'p yangi narsalar yaratilmasin ularda yangi ehtiyojlari paydo bo'ladi. Bu yangi ehtiyojlar texnologiyalarni rivojlantirishga undaydi.

Ishlab chiqarish korxonalarini tomonidan insonlar hayoti uchun zarur bo'lgan, keng iste'mol mosllarini ishlab chiqarishda marketolog muhim o'rin tutadi. Bu ham Texnologiya qo'l mehnatiga kiradi, uni birinchi qo'l mehnati bilan chizadi keyin esa barpo etadi. Marketolog bu – tashkilotning mahsuloti yozi xizmatini ba'zan, talabalariga mos darajaga chiqish bilan shug'ullanuvchi mutaxassis.[1;23-b]

Me'morchilik kasbi qurish bilan chambarchas bog'liq, shu sababli ham bu juda qadimgi kasblar sirasiga kiradi. Me'mor binolarni loyihalashtiradi va ularni qurish jarayonini boshqaradi, bu ham qo'l mehnatga kiradi. O'zbekiston me'morchiligi qadim zamonlardanoq dunyo madaniy taraqqiyotida salohiyatli o'rin tutib kelganligi Samarqand, Buxoro, Xiva tarixiy obidalarni misolida namoyon bo'lib turadi.[3;29-b]

Boshlang'ich maktabning 1, 2, 3, 4 – sinflarni "Mehnat" darslarida zamonaviy ishlanmalarning berilish, ularni tahlil qilish, hamda mehnat darslarini interaktiv metodlar orqali o'tish asosida barkamol shaxsni tarbiyalashni maqsad qilib qo'yadi. Shuningdek, bugungi kun yoshlarida bilim ko'nikma va malakalarini shakllantiruvchi mehnat darslari orqali o'quvchi taffakurini, ilmiy dunyoqarashini, soda o'quvchi tushunadigan tilde olib borilishlikni o'z oldiga ustuvor vazifa qilib belgilaydi.[5;13-b]

Boshlang'ich sinf o'quvchilarni mehnatsevar, ijodkor bo'lib yetishishi uchun ular ongida malaka va ko'nikmalarini rivojlantirish. 1-4 sinflardagi mehnat ta'limning asosiy maqsadi, vazifasi hamda xususiyati shundan

iboratki. Boshlang'ich sinf o'quvchilari fan yuzasidan faqat nazariy bilim olib qolmasdan balki, darsda olgan nazariy bilimlariga asoslanib amaliy mashg'ulotlarda kuzatish, tajriba ishlarida qo'l mehnatidan har xil o'yinchoqlar va buyumlar maket modellar ko'rinishlarini tayyorlaydigan, boshlang'ich sinfdagi mehnat darsida amalga oshiriladigan, har xil materallardan turli buyum o'yinchoqlar yasash ishlarini qirqish bichish – tikish texnik modellar usulidagi o'yinchoqlar yasash kabilar bilan qo'shib olib borish foydalidir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarni yoshlikdan boshlab turli narsa buyumlar, har xil o'yinchoqlar yasash orqali mehnat sevarlik ruhida tarbiyalashga alohida ahamiyat berilmog'i lozim .

O'quvchilarni boshlang'ich sinfdan boshlab mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini yoshlikdan boshlab poletexnik mehnatga tayyorlash, o'quvchilarni o'qitish va tarbiyalashning yagona tizmi quydagilardan iborat .

1. Boshlang'ich sinf o'quvchilarda turli narsa va o'yinchoqlar yasash masalan, hosil qilish ularning o'zlari tayyorlagan sovg'a va o'yinchoqlar orqali o'zgarlar mehnatini qadrlash malakalarini hosil qilish.

2. Boshlanayotgan ishni uddalay olish, narsa va o'yinchoqlar tayyorlash, madaniyatini egallash, o'z ishini va o'yinchoqlar ishini rejalashtirishi hamda bajara olishidir.

Mehnat tarbiyasi jarayon bo'lib, u bolaning o'qishga borguncha oilada bog'chada hosil qilmadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ongli qadamini dastlab, oilada hamda mehnat qilishiga to'la ishonch tuyg'usini o'qishga borguncha bog'chadan oladi. [6;27-b] Mehnat ta'limning hozirgi davrdagi qolaversa, mehnat ta'lim o'qituvchilarining vazifalari ham bu vazifalarining talab darajasida bajarillishiga ham yosh avlodning barkamol inson bo'lib yetishishlarida muhim o'rin tutadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini malakasini oshirishga qo'yilgan, davlat talablarida kursni bitirgan, o'qituvchi mehnat ta'limi fani bo'yicha mashg'ulotlarini ham talab darajasida o'tish mahoratiga ega bo'lish aytib o'tilgan, mehnat ta'limni va kasbga tayyorlash vazifalari, boshlang'ich bosqichi boshlang'ich sinflardagi mehnat dargohlari va kichik maktab yoshidagi bolalarining qo'lidan keladigan ijtimoiy foydali ishdir.

Mehnat darslarini mashg'ulotlarini tashkil etishda o'quvxonasi, asbob-uskunalar, kerakli materiallar, jihozlar, ko'rgazmali vositalarining ahamiyati katta. Shuning uchun, ota-onalar qo'mitasi homiylar ko'magida ustaxona tashkil etish, maqsadga muvofiq bo'lardi.

Mehnatning nafaqat bola tarbiyasida balki, har qanday odamning komil inson bo'lib, yetishishda ahamiyati naqadar ulkan ekanligi hammamizga ma'lum. Shuning uchun bo'lsa kerak, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida ham mehnat to'g'risida alohida moddalar qabul qilingan.

Masalan, "Har bir shaxs mehnat qilish, erkin kasb tanlash, adolatli mehnat sharoitlarida ishlash". [37- modda.

Xuddi shunday mehnatga, aynan olganda mehnat ta'limiga e'tibor xalq ta'limida ham qaratilgan. Shu jumladan boshlang'ich ta'limda ham bir sinfda haftada bir soatdan mehnat ta'limni mashg'ulotlari tashkil etilishi belgilab berilgan.

Boshlang'ich sinflarda o'tkaziladigan mehnat ta'limning maqsadi - o'quvchilarning barkamol shaxs bo'lib, shakllanishi uchun ularga mehnat jarayonlari kasblar asoslarini texnologiyasini o'rgatish, ularni kasb tanlash bilan uyg'unlashtirish orqali ularning kasbgacha tayyorgarligiga zamin yaratishdan iboratdir. Mehnat ta'imning tarbiyaviy maqsadi ham kattadir ya'ni, o'quvchilarning mehnat ko'nikmalarini egallashlari jarayonida mehnat va kasbga munosabatlarida yuqori axloqiy sifatlarini mehnatsevarlik, vatanparvarlik, insonparvarlik va tadbirkorlikni shakllantirish lozim.

Mehnat ta'limning hozirgi davrdagi qolaversa, mehnat ta'limi o'qituvchilarining vazifalari ham bu vazifalarning talab darajasida bajarilishiga ham yosh avlodning barkamol inson bo'lib, yetishishda muhim o'rin tutadi. Mehnat inson hayotining asosi. Ota-onalarning mehnat tarbiyasiga bo'lgan munosabatlariga kuchli tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi. "Qush inida ko'rganini qiladi" deganlaridek oiladagi kattalarning mehnati kichiklariga ibrat namunaga aylanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari mehnat ta'limi jarayonida o'yinchoqlar tayyorlashga oid tarbiya va qizqish quyidagi qoidalar orqali sanaladi. Ongli maqsadga tarbiya yo'li bilan.

Xulosa. Texnologiya o'qitish, metodikasi boshlang'ich sinf o'quvchilarni mehnatga tayyorlashda katta ahamiyatga ega. U o'quvchilarni amaliy

ko'nikmalarni rivojlantirish, ijodiy fikrlash, mehnatni qadrlash va jamoada ishlash kabi ko'nikmalarni o'rgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar .

1. Azimov, Y.Y., R.A.Qo'ldoshev. "Husnixatga o'rgatishning amaliy asoslari [metodik qollanma]. GlobeEdit, 2020.
Xamrakul Sanakulov, Dilfuza Abdiyeva "Texnologiya" 3-sinf [Matn]darslik / - Toshkent; Respublika ta'lim markazi, 2022.
2. Umbarova Nasiba Kholboy's "Methodology of Organizing Lesson for Primary School Technology Teacher with Paper and Carton "International Journal of Culture and Moderniy ISSN 269-2131, Volume 15-2022.
3. Mavlonova R.A., Raxmonqulova N.H. Boshlang'ich ta'limning Integratsiyalashgan pedagogikasi. Toshkent. O'qituvchi. 2006-y.
4. Sanaqulov X. "Mehnat ta'limi metodikasi" T., 2015-y.
5. Sultonova K. "Badiiy mehnat " T., 1999-y.